

RETKOM3104 Prosjektoppgave i retorikk vår 2012

Kandidatnumre: 4001 og 4004

FEDREKVOTE TIL BESVÆR

Om NAVs brev til fedre

FORORD

Oppgaven «Fedrekvote til besvær - NAVs brev til fedre» er et fellesprosjekt som vi har samarbeidet om.

Vi takker Jan Svennevig for den gode veiledningen vi har fått av ham. Han har vært til stor hjelp for oss.

Vi retter også en stor takk til alle som har bidratt med opplysninger om temaet for oppgaven, jf. kilder oppgitt i kildelisten.

Videre takker vi prosjektet Klarspråk som har vært vår oppdragsgiver.

Vi håper at vårt arbeid vil være nyttig for både NAV og Klarspråkprosjektet.

Oslo, 29.05.2012.

Innholdsfortegnelse

1. Innledning.....	1
2. Om fedrekvote. Bakgrunn, utvikling og status	2
2.1 Historikk	2
2.2 Bruk av fedrekvote	2
2.3 Hovedtrekk gjeldende regelverk.....	3
2.4 Hva gjør NAV med problemet?.....	3
2.4.1 Informasjon fra NAV til far	4
2.4.2 Klarspråkprosjekt.....	4
2.5 Stadig flere klager.....	5
2.6 Hva begrunnes klagene med?	6
3. Analyse av NAVs brev til far	7
3.1 Innhold - Inventio	7
3.1.1 Innledning.....	7
3.1.2 Kjernebudskapstest	8
3.1.3 Oppsummering og konklusjon – innhold.....	11
3.2 Struktur – Dispositio.....	12
3.2.1 Innledning.....	12
3.2.2 Brevets oppbygning.....	12
3.2.3 Omstrukturering og reduksjon av innhold – bedre sammenheng og flyt.....	12
3.2.4 Hvordan unngå at intertekstualitet i brevet forårsaker misforståelser?.....	13
3.2.5 Misvisende overskrift	13
3.2.6 Konklusjon – struktur	14
3.3 Utforming – Elocutio.....	14
3.3.1 Innledning.....	14
3.3.2 Stil og tone.....	14
3.3.3 Tvetydighet	15
3.3.4 Skrift, språk, layout.....	16
3.3.5 Konklusjon – utforming.....	17
3.4 Hovedkonklusjon om funn i analysen	18
4. Drøfting	19
4.1 Flere mulige løsninger	19
4.2 Statlig kommunikasjonspolitikk	19
4.3 Uklar informasjon.....	20
5. Anbefalinger	21

1. Innledning

Vi har valgt å skrive om informasjonen som er rettet til far i forbindelse med hans uttak av fedrekvote, som er fars reserverte del av foreldrepengeperioden.

I fjor klaget omkring 2 500 fedre på at de ikke fikk innvilget fedrekvote. Omkring 850 fedre fikk avslag på klagen.

Det er særlig tilfeller der far ønsker å utsette fedrekvoten som forårsaker klagen. Reglene er slik at når foreldrepengeperioden er påbegynt, løper den fortløpende. Fedrekvoten anses dermed for påbegynt etter siste stønadsgang i fellesperioden, med mindre han søker om utsettelse. Dersom far ønsker å vente med å ta ut hele eller deler av sin kvote i stedet for å ta den umiddelbart etter fellesperioden, må han søke om utsettelse før siste stønadsgang. Hvis ikke fristen overholdes, gir regelverket bare helt unntaksvis mulighet for å gi ham medhold i en klagesak.

Det kan være flere årsaker til at far ikke søker i tide. Regelverket er relativt komplisert, blant annet på grunn av «fleksibelt uttak», som gir foreldrene mulighet til å sjonglere med tidspunktet for uttak av foreldrepenger fram til barnet er 3 år. Far kan derfor få inntrykk av at regelverket er mer fleksibelt enn det faktisk er. En annen årsak kan være at NAVs informasjon ikke er tydelig nok på hva som kreves av far. Vi har valgt følgende problemstilling:

Kan NAVs brev til far med informasjon om fedrekvote forårsake misforståelser?

Hva kan i så fall gjøres for å forbedre brevet?

Vi har tatt utgangspunkt i teksten i informasjonsbrevene fra NAV som fra november 2010 ble sendt til far.

Vi starter med historikk om fedrekvote og hva NAV har gjort hittil for å forebygge klager, før vi analyserer brevet ut fra relevant teori. Avslutningsvis drøfter vi problemstillinger og kommer med en anbefaling til et alternativt brev.

2. Om fedrekvote. Bakgrunn, utvikling og status

Innledningsvis vil vi gi en oppsummering av fedrekvotens utvikling og hvordan regelverket i hovedtrekk ser ut i dag. Vi redegjør også i korte trekk for utviklingen av klagesaker og hva NAV har gjort for ivareta fars informasjonsbehov.

2.1 Historikk

Målet med fedrekvoten (som inntil for et par år siden ble omtalt som pappaperm) er å oppnå mer likestilling mellom fedre og mødre i arbeidsliv og privatliv¹. Regjeringen ønsker med andre ord at flest mulig fedre skal benytte seg av fedrekvoten.

Fars rett til å ta ut deler av fødselspermisjonen, som lenge var forbeholdt mor, har utviklet seg gradvis. Så tidlig som i 1977 fikk far mulighet til å overta deler av mors permisjon, men først i 1993 fikk han en selvstendig rett. Da ble fedrekvoten innført, den gang var den på fire uker. Året etter ble tidskonto innført. Det innebar at foreldrene kunne kombinere arbeid og fødselspermisjon. I 2005 ble fedrekvoten utvidet til 5 uker. Samtidig fikk far foreldrepenger basert på egen inntekt i stedet for på morens inntekt. Året etter ble fedrekvoten utvidet til 6 uker. I 2007 ble tidskontoen erstattet av ordningen vi har i dag, og som heter fleksibelt uttak. I 2009 økte fedrekvoten fra 6 til 10 uker, og i 2011 ble den ytterligere utvidet til 12 uker. Foreldrepengeperioden er nå totalt på 47 uker, som fordeles med 9 uker som er forbeholdt mor (3 av dem før fødselen), 12 uker er reservert far, og resten er *fellesperioden*.

I perioden 1977-2011 er det gjort til sammen 35 større og mindre lovendringer på foreldrepengeområdet².

I Melding til Stortinget nr 6. 2010-2011³, foreslår Regjeringen å dele foreldrepengeperioden i tre like store deler à 14 uker: én til mor, én til far, og én fellesperiode. Mens dagens ordning gir mor større rettigheter enn far fordi hun kan kreve å få fellesperioden, vil Regjeringens forslag innebære like store rettigheter til mor og far.

2.2 Bruk av fedrekvote

Andelen fedre som har benyttet seg av fedrekvoten, har ifølge regjeringen økt fra 2-3 prosent på begynnelsen av 90-tallet, til 91 prosent i 2005⁴.

¹ Kilde: regjeringen.no <http://www.regjeringen.no/nb/dep/bld/dok/regpubl/prop/2009-2010/Prop-80-L-2009-2010/2.html?id=594679>

² Kilde: Rettskildene <http://www.nav.no/rettskildene/Rundskriv/Generell+del+-+Kapittel+14.183541.cms>

³ Barne- likestillings- og inkluderingsdepartementet, fra "Melding til Stortinget" nr 6 (2010-2011), pkt. 10 "Mer likestilte foreldre" 10.1.8 <http://www.regjeringen.no/nb/dep/bld/dok/regpubl/stmeld/2010-2011/meld-st-6-20102011/10.html?id=625781>

⁴ Kilde: regjeringen.no <http://www.regjeringen.no/nb/dep/bld/dok/regpubl/prop/2009-2010/Prop-80-L-2009-2010/2.html?id=594679>

De siste årene er det født i overkant av 60 000 barn årlig⁵, og ifølge tall fra NAV, var det nær 50 000 fedre som benyttet fedrekvoten i 2011⁶. Hvor stor andel dette utgjør av alle fedre som hadde mulighet til å ta ut fedrekvote, vet vi ikke, siden ikke alle fedre har opparbeidet seg rettighetene som trengs.

2.3 Hovedtrekk gjeldende regelverk

Etter dagens regelverk, har far altså 12 uker til sin disposisjon, forutsatt

- dokumentasjon på at han har vært i arbeid 6 av de siste 10 månedene før han starter permisjonen
- Dokumentasjon fra arbeidsgiver på arbeidsforholdet og lønn og at permisjonen er avtalt
- At han søker om fedrekvote. Det gjelder også hvis han vil benytte den umiddelbart etter at fellesperioden utløper.

Det er stor fleksibilitet med hensyn til når fedrekvoten kan tas ut, så lenge den brukes før barnet fyller 3 år. Hvis far ikke tar ut hele fedrekvoten umiddelbart etter at fellesperioden utløper, må han

- Dokumentere at han er i 100 prosent jobb i perioden han utsetter fedrekvoten
- Dokumentasjon fra arbeidsgiver om at han har vært i arbeid 6 av de siste 10 månedene, samt lønnsopplysninger

Og ikke minst:

- Søke i tide og på eget skjema. NAV må ha mottatt søknaden hans med informasjon om når han ønsker å ta ut fedrekvoten senest innen utløpet av fellesperioden⁷.

Fedrekvoten starter nemlig automatisk etter at fellesperioden utløper, med mindre far søker om utsettelse og sender med dokumentasjonen som er påkrevd. Hvis ikke, risikerer han å miste alle ukene.

2.4 Hva gjør NAV med problemet?

NAV er selvsagt klar over at etatens informasjon ikke når fram eller blir misoppfattet, jf klagen fra fedre. Det er gjort ulike tiltak for å forbedre informasjonen, og flere er på gang. Vi vil også gjøre oppmerksom på at det nå i mai pågår en diskusjon med Barne-, likestillings og inkluderingsdepartementet og NAV om praktiseringen av eksisterende lovverk og søknadsprosedyre⁸. I denne oppgaven forholder vi oss bare til det som er gjeldende praksis i dag.

⁵ Kilde SSB, ifølge nav.no: <http://www.nav.no/Om+NAV/Tall+og+analyse/Familie+og+omsorg/Foreldrepenger>

⁶ Kilde: nav.no: <http://www.nav.no/Om+NAV/Tall+og+analyse/Familie+og+omsorg/Foreldrepenger>

⁷ Kilde: rettskildene: <http://www.nav.no/rettskildene/Rundskriv/%C2%A7+14-12+Uttak+av+fedrekvote.147852.cms>

⁸ 16. mai 2012 ble det lagt ut en nyhetssak på NAVs intranett Navet, der det står at fedre som har fått informasjon bare gjennom brev til mor, skal få saken sin til ny behandling, med mindre de har fått informasjon om fedrekvote ved direkte kontakt med NAV.

2.4.1 Informasjon fra NAV til far

Tidligere var det bare mor som fikk brev om foreldrepenger, og i dette brevet sto det også informasjon om fedrekvote og hva far må foreta seg for å få benyttet disse ukene. Fra november 2010 får far et eget informasjonsbrev. I september 2011 la NAV ut en sak⁹ på forsiden av nav.no, der de åpner for ny behandling av saker der far gikk glipp av fedrekvoten. Forutsetningen er

- At far ikke fikk eget brev
- At han har vært i kontakt med NAV og fått mangelfull informasjon

I august 2011 etablerte NAV siden NAV Foreldrepenger på Facebook, der de svarer på spørsmål angående foreldrepenger. Twitter er også tatt i bruk. Foreldre kan dessuten ringe NAVs kundesentre og få svar på det de lurer på. I tillegg er det flere fylker som innkaller vordende foreldre til informasjonsmøter om foreldrepenger.

Det er også omfattende informasjon om fedrekvote på nav.no¹⁰. Dette kommer vi imidlertid ikke til å gå inn på i oppgaven, men vi kan nevne at NAVs internblad MEMU fikk gjennomført en brukertest i mai 2012, som viser at fedrene ikke fant fram til informasjonen de trengte. Fem menn fikk i oppgave å finne ut hvordan de skulle søke om fedrekvote, ingen av dem klarte det¹¹.

2.4.2 Klarspråkprosjekt

Som en del av prosjektet "Klart språk i staten"¹² er NAV i gang med et klarspråkprosjekt¹³.

Klarspråkprosjektets hovedleveranse er en ny brevstandard for NAV. I første omgang ser prosjektet på standardbrevene på foreldrepengeområdet, deriblant informasjonen til far om fedrekvote¹⁴. I en undersøkelse fra oktober 2011 kom det blant annet fram at omkring 40 prosent av de som mottok brev om foreldrepenger, synes det er vanskelig å forstå både brevet om innvilgelse og avslag.

Det Klarspråkprosjektet foreløpig har avdekket ved hjelp av både kvalitative og kvantitative undersøkelser, er:

- Brevene er for lange
- Inneholder mye irrelevant informasjon
- Vanskelig å skille generell informasjon fra tekst skrevet av saksbehandler
- Vedlegget er overflødig
- Mellomtitlene er for utydelige

⁹ Kilde: nav.no

<http://www.nav.no/Familie/Svangenskap%2C+f%C3%B8dsel+og+adopsjon/NAV+%C3%A5pner+for+ny+behandli ng+av+fedrekvote-saker.287201.cms>

¹⁰ Kilde: nav.no <http://www.nav.no/Familie/Svangenskap%2C+f%C3%B8dsel+og+adopsjon/Fedrekvote>

¹¹ MEMU nr 2 2012

¹² Kilde: Språkrådet <http://www.sprakrad.no/nb-no/Klarsprak/Diverse/Toppmeny5/Om-oss/>

¹³ Kilden til informasjon om NAVs klarspråkprosjekt er prosjektleder Berit Norum, Kommunikasjonsstaben i Arbeids- og velferdsdirektoratet.

¹⁴ Også brev om arbeidsavklaringspenger er med i undersøkelsen.

- Skriftpypen gjør det vanskelig å lese

Arbeidet med en ny mal for standardbrev skal etter hvert gjelde for alle stønadsområder, og vil omfatte brevenes

- Struktur og volum
- Juridiske minimumskrav
- Faste innholdselementer
- Overskrifter og mellomtitler
- Stil, tone og språk

I arbeidet med utvikling av en ny brevmal, vil NAV bestrebe seg på å

- Skrive det viktigste først
- Utelate generell informasjon
- Definere begreper, og bruke dem konsekvent
- Skrive korte, relevante brev med henvisninger til mer informasjon annet sted
- Si klart fra hvis og når brukeren må gjøre noe

Når det gjelder skrifttype og mellomtitler, er NAV foreløpig bundet opp av et utskriftsformat. Tekstene til dagens standard vedtaksbrev hentes fra NAVs IKT-system, Infotrygd. Det er mulig å endre innholdet manuelt, men fordi NAV ønsker at alle vedtaksbrev skal være likelydende så langt det er mulig, er det et ønske fra Arbeids- og velferdsdirektoratet at standardteksten i minst mulig grad endres av saksbehandleren.¹⁵ I tillegg kommer de avsnittene som er skrevet i såkalt fritekst, og som tilpasses den enkelte søkerens situasjon. Et brev fra NAV er altså summen av standardtekster fra fagsystemet og fritekstfelt som er forfattet av saksbehandleren. Målet for klarspråkprosjektet er å gi saksbehandlerne flest mulig ferdig formulerte avsnitt å velge blant. Hensikten er å tilpasse brevet individuelt og samtidig sørge for kvalitet og likebehandling.

2.5 Stadig flere klager

Vi vet ikke nøyaktig hvor mange fedre som går glipp av fedrekvoten fordi de søker for sent, men vi vet hvor mange som klager til NAV fordi de mener de burde få den selv om de ikke søkte i tide. De siste årene har antall klager på foreldrepengeområdet økt fra 1743 i 2009, til 2800 i 2010, og til 3574 i 2011. Omkring 40 prosent får medhold i klagen sin hos NAV Forvaltning i fylket de bor, som er vedtaksinstansen. De som ikke får medhold, sendes fra NAV Forvaltning til NAV Klageinstans. I 2011 behandlet de 1580 klager på foreldrepengeområdet. Ifølge direktøren for NAV Klageinstans, Grethe Børshem, utgjør klager på bortfall av fedrekvote omkring 70 prosent av klagene¹⁶. Resten dreier seg om beregning av foreldrepenger.

¹⁵ Kilde: Ellen Bøvre, seksjon familieytelser i Arbeids- og velferdsdirektoratet

¹⁶ Det finnes ikke statistikk på fordeling av klager på henholdsvis fedrekvote og beregning av foreldrepenger.

I fjor var det altså omkring 1 000 fedre som klaget til NAV Klageinstans på avslaget om fedrekvote. Omkring 14 prosent av klagen blir omgjort i NAV Klageinstans, slik at i overkant av 850 fedre gikk glipp av hele eller deler av fedrekvoten sin, på tross av at de mener de hadde rett på den.

2.6 Hva begrunnes klagen med?

For å få et best mulig utgangspunkt for analysen vår, har vi ønsket å finne ut hva fedrene begrunner klagen sine med. Vi har sett på 19 anonymiserte klager¹⁷ fra fedre som har mistet hele eller deler av fedrekvoten sin. Klagen var avslått i førsteinstans og sendt til NAV Klageinstans, der de ventet på å bli behandlet. Vi ba ikke eksklusivt om å få bare klager der far hadde fått eget brev. Et flertall (14) hadde bare fått informasjon gjennom mor.

Det er likevel liten forskjell på årsakene til at de klager. De som bare har fått informasjon i brevet til mor, klager riktignok på at de ikke har fått eget brev, men samtlige begrunner klagen sin med at de ikke har fått tilstrekkelig informasjon eller at de har misforstått informasjonen. Flere av dem har oppfattet det som at de hadde søkt fordi de fylte ut og signerte søknadsskjemaet sammen med mor. Noen har forstått det som at de kan søke om utsettelse på et senere tidspunkt, bare fedrekvoten er tatt ut før barnet er 3 år.

Enkelte av klagen dreide seg om at de ikke hadde søkt om fedrekvoten overhodet, mens de fleste dreide seg om at de hadde fått avslag på sitt ønske om å utsette fedrekvoten, og dermed har de mistet deler eller hele av fedrekvoten. Andre har ikke fått med seg at arbeidsgiver må sende inn opplysninger om lønns- og ansettelsesforhold. Én av fedrene trodde at de to ukene han var hjemme da barnet var født, var en del av fedrekvoten.

Fedrene i klagesakene har med andre ord gått glipp av, eller misforstått, vesentlig informasjon, også de som har fått eget brev. Dette gir oss grunnlag for å gå nærmere inn på teksten i brevet og hvordan informasjonen er presentert.

¹⁷ Klagesakene fikk vi tilgang til med hjelp av NAV Klageinstans. En oppsummering av klagen er vedlagt bakerst i oppgaven.

3. Analyse av NAVs brev til far

Vi vil nedenfor analysere NAVs brev for å se på hva som eventuelt kan være årsaken til at en del fedre misforstår informasjonen de får. I vår analyse av teksten i brevet, vil vi i samsvar med oppbygning av en tekst etter tradisjonell retorikk, se på brevets innhold (*inventio*), struktur (*dispositio*) og fremstilling (*elocutio*)¹⁸. Vi har valgt å analysere brevet med utgangspunkt i en analysemetode som i boken ”Writing at Work”¹⁹, kalles ”core message test”, på norsk oversatt til «kjernebudskapstest». Anvendelse av kjernebudskapstesten sammenfaller for en stor del med anvisningene i prosjektet Klarspråk²⁰ Vi vil også i noen grad finne støtte for våre vurderinger i andre kilder enn de som her er nevnt.

Før vi begynner vår analyse, vil vi presisere at vi kun analyserer NAVs brev. Brevet kan imidlertid ikke ses isolert, da det i brevet vises til NAVs nettsider og informasjon andre steder. Vi forutsetter at informasjonen som det vises til i brevet, er korrekt og skrevet i klarspråk. Hvis ikke, hjelper det lite å sende ut et brev skrevet i klarspråk. Informasjonen på NAVs hjemmeside må også være i klarspråk. Det vil føre for langt for oss å ta for oss informasjonen på NAVs hjemmeside eller andre steder. At brevet må sees i sammenheng med annen informasjon om samme tema som finnes i tekster andre steder, kalles i Hellspongs og Ledins analyse for ”intertextuell kontekst”.²¹ Vi vil også bruke dette begrepet om tekstene i de forskjellige avsnittene i brevet, fordi et avsnitt kan tolkes i lys av de andre avsnittene.

I neste avsnitt vil vi se på innholdet av brevet.

3.1 Innhold - *Inventio*

3.1.1 Innledning

NAVs brev til far er ca. 1,5 sider langt og inneholder mye informasjon. All informasjonen i NAVs brev er for så vidt *relevant*. Spørsmålet er om informasjonen i brevet også er *nødvendig*. Det er viktig å ha klart for seg hva som er temaet og formålet med å formidle informasjonen. Det er mye som kan være relevant, men som ikke er nødvendig å ha med i brevet. Det vil vi komme nærmere inn på både i forbindelse med kriteriene for Klarspråk²² og ved en gjennomgang av kjernebudskapstesten²³.

For å vurdere hva som er nødvendig informasjon i brevet, vil vi i forbindelse med en vurdering av brevets innhold, også se hen til Klarspråks huskeliste for hvordan et dokument som er skrevet i

¹⁸ Andersen (1995) I retorikkens hage.

¹⁹ James, Neil (2007) Writing at Work.

²⁰ Språkrådet – DIFI - Klarspråk- klart språk i staten (2010). En praktisk veileder i klarspråksarbeid ”Klar, men aldri ferdig”

²¹ Hellspong, Lennart og Per Ledin (2008) Vågar genom texten

²² Språkrådet – DIFI - Klarspråk- klart språk i staten (2010)

²³ James (2007)

klarspråk bør fremstå. Iflg. Språkrådets veileder for klarspråksarbeid²⁴ er et dokument skrevet i klarspråk dersom mottakerne finner det de trenger, forstår det de finner og kan bruke det til det de skal. Det må bety at brevet må inneholde informasjon som fedrene trenger for å ivareta sine rettigheter, og informasjonen må formidles på en forståelig måte, slik at fedrene kan bruke informasjonen i brevet til å søke om fedrekvote innen fristen. Det må på den annen side innebære at overflødig informasjon bør utelates, for ikke å gjøre det vanskelig å finne frem til det som er viktig. Brevet bør følgelig være så kort som mulig med bare nødvendig informasjon. I likhet med Neil James, også Klarspråk sjekkliste for å kontrollere om en tekst er hensiktsmessig utformet.²⁵ Vi vil her fremheve et punkt fra Klarspråks anbefalinger som gjelder «Målgruppe og formål». Det presiseres at man må tenke over hvem man skriver for, hva man vil formidle og hva man ønsker at mottakeren skal vite eller gjøre etter å ha lest brevet. NAV skriver i dette tilfellet er far. Som allerede nevnt innledningsvis, må man ha klart seg hva som er temaet og formålet med brevet – og videre hva man ønsker å oppnå. I dette tilfellet er NAVs mål å informere far om retten til fedrekvote, og hva han må gjøre for å få ivareta sine rettigheter. Vi vil også her fremheve Språkrådets anbefalinger om å stryke alt mottakeren ikke trenger å vite, komme raskt til saken ved å sette det viktigste først, og skrive så kort som mulig. Dette er i samsvar med hva man ønsker å oppnå ved bruk av kjernebudskapstesten.

3.1.2 Kjernebudskapstest

I boken "Writing at Work"²⁶ benyttes som allerede nevnt, en test som kalles "core message test" – kjernebudskapstest. Det handler på den ene siden om å identifisere den viktigste informasjonen i dokumentet, og på den annen side, handler den om å eliminere overflødig informasjon. Overflødig informasjon tilslører ofte den viktige informasjonen, slik at budskapet ikke kommer tydelig frem.

I boken gis det anvisning på en praktisk anvendelse av kjernebudskapstesten: Man går kritisk gjennom dokumentet og markerer alle avsnitt med enten hake for hva som er nødvendig å ha med, et kryss for overflødig informasjon som kan fjernes, en pil ned, eventuelt med understreking av tekst. Pilen ned betyr at det er overskuddsinformasjon som kan tas bort, mens understrekingen betyr at noe bør beholdes. En pil som peker opp betyr at det er nødvendig med mer informasjon. Et spørsmålsteget betyr at man er usikker på om avsnittet behøver å være med - da kan det som oftest fjernes. Vi har tillatt oss å utvide metoden til også å markere med pil opp og understreking, for å markere at det er nødvendig å presisere deler av en tekst. Vi har som hjelpemiddel i analysen foretatt en slik gjennomgang av NAVs brev, og markert de forskjellige avsnittene med henholdsvis hake, kryss, piler opp eller ned med understreking, og til slutt et eksempel på tekst markert med spørsmålsteget.

Vi presiserer at vår bruk av kjernebudskapstesten kun er ment som et hjelpemiddel til grovsortering av informasjonen i brevet. Det kan derfor være at vårt forslag til nytt brev ikke

²⁴ Språkrådet – DIFI - Klarspråk- klart språk i staten (2010).

²⁵ <http://www.spraakradet.no/nb-NO/Klarsprak/sprakhjelp/Skriverad/Sjekkliste-for-skribenter/>

²⁶ James (2007)

samsvarer helt med kjernebudskapstesten som vi i vår analyse anvender på NAVs eksisterende brev. Brevet med markeringer i henhold til kjernebudskapstesten er vedlagt. I det følgende vil vi se på hvilket innhold i brevet som faller inn under de forskjellige kategoriene som inngår i kjernebudskapstesten.

Kjernebudskapstesten – overflødig informasjon markert med kryss

Teksten sitert nedenfor er et eksempel på overflødig informasjon i brevet som NAV sender til far:

X Mor har fått innvilget foreldrepenger fra NAV. Samtidig med at vi sender vedtaksbrev til henne, sender vi dette brevet med viktig informasjon om foreldrepenger til deg som far.

Fedrene behøver ikke informasjon om at mor har fått vedtak. Dette er informasjon som uansett er kjent for dem. Det burde heller ikke være nødvendig å opplyse at brevet til far sendes samtidig med at mor får vedtak. Det er en form for metakommunikasjon som ikke er nødvendig. Metakommunikasjon eller metatekst²⁷ er en tekst som kommenterer seg selv. Andre eksempler på unødvendig informasjon, er de detaljerte opplysningene om hvilke skjemaer som i forskjellige situasjoner må benyttes- se i denne forbindelse et eksempel fra teksten i NAVs brev:

X Du bruker skjemaet som heter *Utsettelse eller gradert uttak av foreldrepenger (fleksibelt uttak)* Dette skjemaet har nummer NAV 14-16.05

Det er få eksempler i NAVs brev hvor teksten i et avsnitt er helt overflødig. Det er mye mer av avsnitt med en tekst hvor deler av teksten kan beholdes, mens andre deler bør utgå. Det fører over til neste avsnitt.

Kjernebudskapstesten – overflødig informasjon hvor noe beholdes- markert med pil ned og understrekning

I avsnittet vedrørende fedrekvote er det mye informasjon som kan beholdes. Avsnittet markeres med pil og setningene som kan beholdes understrekes. Her viser vi kun deler av avsnittet:

↓ Du kan ta ut fedrekvoten når som helst i fellesperioden unntatt i de seks første ukene etter fødselen. Disse ukene er forbeholdt mor av medisinske årsaker.

Bare én setning er helt unødvendig, og blir derfor ikke understreket. Det gjelder opplysningen om at det er medisinske årsaker (til at de første seks ukene etter fødselen) er forbeholdt mor. NAV behøver ikke i dette tilfellet å forklare far om de bakenforliggende grunnene for at reglene er som de er. Vi mener at de fleste fedre forstår av seg selv hva som er grunnen til at perioden rett etter fødselen er forbeholdt mor.

²⁷ Hellspong og Ledin. (2008)

Kjernebudskapstesten – informasjon som trenger presisering- markert med pil opp og understrekning

Overskriften i brevet kan presiseres. Vi har derfor markert overskriften med en pil og understrekning av ordet ”foreldrepenger”. Det betyr at vi mener overskriften kunne ha vært presisert med ordet ”fedrekvote”.

↑ VIKTIG INFORMASJON TIL FAR OM FORELDREPENGER

Et annet eksempel er setning nr. 3 i avsnittet om fedrekvote. Her kunne man ha valgt å markere denne setningen med en pil opp og understrekning av siste halvdel av setningen, for å markere at informasjonen kan beholdes, men bør presiseres:

↑ Du kan ta ut fedrekvoten når som helst i fellesperioden unntatt i de seks første ukene etter fødselen.

Det burde heller ha stått «...*unntatt i perioden som er forbeholdt mor*». Hvilke uker det gjelder, burde videre fremgå av avsnittet om foreldrepenger. Grunnen til vårt endringsforslag, er at formuleringen «*forbeholdt mor*» også benyttes i avsnittet om foreldrepenger. For å ikke gjøre brevet mer komplisert enn nødvendig, ville det være hensiktsmessig å formulere det som er likt på samme måte. Det har med *gjenkjennelse* å gjøre.

I eksemplet nedenfor har NAV oppgitt tidsperioder på forskjellig måte. Ukene som er forbeholdt mor, burde også ha vært oppgitt i tall. Likedan burde fellesperiodens lengde ha vært opplyst. Vi har derfor markert avsnittet med pil opp og understrekninger.

↑ Når både mor og far har rett til foreldrepenger er

- Ni uker forbeholdt mor
- 12 uker forbeholdt far (fedrekvoten)
- Resten av perioden er til fordeling mellom foreldrene (fellesperioden)

Kjernebudskapstesten – informasjon som kan beholdes - markert med hake

Vi har markert deler av teksten i NAVs brev med hake, som betyr tekst som kan beholdes. Likevel kan det hende at man av hensyn til lengden på brevet, bør korte ned ytterligere. Et eksempel på bruken av hake for informasjon som kan beholdes:

V Hvis du velger å utsette fedrekvoten må du huske å sende søknaden om utsettelse til NAV innen fristen:

Kjernebudskapstesten – informasjon som enten kan beholdes eller utelates - markert med spørsmålstejn

Den siste kategorien i Kjernebudskapstesten gjelder det som er usikkert om man bør beholde. Hvis man er usikker, kan teksten som oftest slettes. Et eksempel på det er uklar informasjon som i eksemplet nedenfor:

? Du kan søke ca tre måneder før du ønsker fedrekvoten. Skal du søke om utsettelse av fedrekvoten, gjelder det annen frist, se ovenfor.

Derimot er det mulig at vi anbefaler å beholde setningen i eksemplet nedenfor:

? Årsaken til at du må søke om utsettelse av fedrekvoten er at fellesperioden og ukene med fedrekvote regnes som en sammenhengende periode.

3.1.3 Oppsummering og konklusjon – innhold

Vi mener å ha vist ovenfor at Kjernebudskapstesten er en hensiktsmessig måte egnet til å sortere tekst etter kategoriene «overflødig», «overflødig med noe som kan beholdes», «kan beholdes med presisering», «kan beholdes» og «enten- eller». For å se metoden brukt på brevet, viser vi til vedlegget. Vår konklusjon er at NAVs brev formidler mye *nødvendig* og *relevant* informasjon. Det vises til at brevet har informasjon om hva foreldrepenger og fedrekvote er, når far kan ta ut fedrekvote og/eller foreldrepenger, og en påminnelse om å søke utsettelse innen fristen for ikke å tape retten til fedrekvote, og videre et eget avsnitt om at fedrene må fremme eget krav, og til slutt informasjon om at fellesperioden kan deles mellom foreldrene, og at mer informasjon kan leses på nav.no. Når mange fedre likevel ikke klarer å ivareta sine rettigheter, kan det tyde på at informasjonen i brevet ikke er *forståelig*. Innholdsmessig tilfredsstillende følger ikke brevet fullt ut Klarspråks krav til at informasjonen i et dokument, iflg. Språkrådets veileder for klarspråksarbeid,²⁸ må formidles slik at mottakerne finner det de trenger, forstår det de finner og klarer å bruke det til å gjøre det de skal. Det kan være at misforståelsene oppstår helt eller delvis som en følge av mengden av informasjon. Videre kan tvetydighet være en forklaring, eventuelt også misforståelser som har sammenheng med hvordan informasjonen formidles eller strukturen i brevet.²⁹ Det fører over til vårt neste avsnitt som handler om strukturen i brevet.

²⁸ Språkrådet – DIFI - Klarspråk- klart språk i staten (2010).

²⁹ Hellspong og Ledin (2008)

3.2 Struktur – Dispositio

3.2.1 Innledning

I konklusjonen i innholdsdelen av vår analyse konkluderte vi med at teksten ikke er i klarspråk. Det skyldes blant annet at det er for mye innhold og tvetydigheter.

Også når det gjelder strukturens betydning for forståelse av brevet, vil vi ta utgangspunkt i Språkrådets veileder for klarspråksarbeid³⁰, hvor det fremgår at et dokument er skrevet i klarspråk dersom mottakerne finner det de trenger, forstår det de finner og kan bruke det til det de skal. Strukturen har mye å si for forståelsen av brevet innhold. Man forventer å finne det viktigste først, jf. for øvrig Klarspråks huskeliste nevnt ovenfor.

3.2.2 Brevets oppbygning

Stort sett er NAVs brev logisk oppbygd med informasjon om foreldrepenger i første avsnitt, deretter et eget avsnitt om fedrekvote, og videre et avsnitt med påminnelse om å søke om utsettelse, deretter kommer et avsnitt om at fedrene må fremme eget krav. Så kommer viktig informasjon vedrørende hva foreldrene kan gjøre dersom far ikke har opparbeidet seg rett til fedrekvote, men denne informasjonen er plassert under en misvisende overskrift. Til slutt er det et langt avsnitt vedrørende fellesperioden samt et avsnitt med en henvisning til nav.no.

3.2.3 Omstrukturering og reduksjon av innhold – bedre sammenheng og flyt

I avsnittet vedrørende fellesperioden er det meste av informasjonen overflødig. Det vises til den detaljerte informasjonen i kulepunktene som gjelder mor. Det som eventuelt kan beholdes herfra, passer bedre sammen med informasjonen om foreldrepenger. Det ville være en fordel å skrive om og forenkle informasjonen. Det kunne formuleres i én setning at det stilles visse aktivitetskrav til mor. Når det gjelder første avsnitt vedrørende med overskriften ” *viktig informasjon til far om foreldrepenger*”, viser NAV i teksten til at brevet inneholder ” *viktig informasjon om foreldrepenger til deg som far*”. Hva som er viktig informasjon, kunne kanskje som nevnt ovenfor, vært bedre fremhevet hvis ” *foreldrepenger*” i denne setningen hadde vært byttet ut med ” *fedrekvote*”. Det ville også ha gitt en bedre overgang til neste avsnitt som spesifikt handler om fedrekvoten. Derfor har det også med struktur å gjøre.

Videre mener vi at informasjonen om at far må fremme eget krav, etter vår mening, burde ha kommet før avsnittet med en påminnelse om å søke om utsettelse. Samtidig er avsnittet om fristen for å søke om utsettelse svært viktig. Vi viser til at vår gjennomgang av klagesakene viser at samtlige fedre som klager, har oversett fristen for å søke om utsettelse. Følgelig bør avsnittet vedrørende utsettelse komme høyt opp i brevet for å tydeliggjøre at informasjonen er viktig. Dette avsnittet er

³⁰ Språkrådet – DIFI - Klarspråk- klart språk i staten (2010).

plassert omtrent midt på arket og kommer tydelig frem. Ved å korte ned innholdet i brevet, vil det også føre til at dette avsnittet kommer høyere opp i brevet.

3.2.4 *Hvordan unngå at intertekstualitet i brevet forårsaker misforståelser?*

En annen årsak til at brevet misforstås, skyldes problemet med «intertekstualitet»³¹. Intertekstualitet betyr at man tolker en tekst i lys av andre tekster. Et eksempel er opplysningen i avsnittet om fedrekvote, hvor det informeres om at far kan ta ut fedrekvoten helt fremt til tre år etter at barnet er født eller adoptert. Det kan være at noen fedre misforstår begreper og oppgitte tidsperioder i brevet. Kanskje blir fellesperiodens varighet oppfattet som tre år. Det er i så fall snakk om en form for intertekstuell misforståelse, forårsaket av at avsnittet vedrørende fedrekvote hvor opplysningen om tre-års-perioden står, *tolkes i lys av* informasjon andre steder i brevet, som informerer om fellesperioden. Vi har ikke holdepunkter i klagesakene for å fastslå at det oppstår misforståelser på grunn av en slik sammenblanding av informasjon i forskjellige avsnitt i brevet, men det er en mulighet.

For å unngå muligheten for misforståelser som en følge av intertekstualitet, er det viktig at informasjonen i de forskjellige avsnittene henger sammen. James³² viser til at det må være en flyt i brevet, slik at teksten i de enkelte avsnittene må kunne leses i sammenheng. I NAVs brev er det flyt og sammenheng, men forståelsen for hva som er viktigst ville komme bedre frem ved å flytte opp i brevet, avsnittet om fedrekvote og hva far må gjøre for å ivareta sine rettigheter. Det gjelder avsnittet om at han må fremme eget krav og avsnittet som gjelder frist for å søke utsettelse. Ved å gjøre informasjonen i disse avsnittene mer fremtredende, bedres strukturen, for da kommer det viktigste høyest opp. Det vil i denne henseende være i samsvar med både James bok og Klarspråks tilnærming. Det ville dessuten sette bedre fokus på handling, som også er en anbefaling fra Klarspråksprosjektet.

For å unngå misforståelse med hensyn til disse tidsperiodene, burde det ha vært presisert i brevet at det ikke er mulig å ta ut fedrekvote etter at barnet har fylt tre år eller tre år etter adopsjon. Det må også fremgå tydelig hva som er «fellesperiode» og hva som er «utsettelse». Videre må det informeres meget tydelig om hvilke konsekvenser det får å oversitte fristen for å søke utsettelse. Hvis informasjonen gis på en tydelig måte, og det er god sammenheng mellom avsnittene, behøver ikke alt stå i samme avsnitt. Det er følgelig ikke nødvendigvis bare strukturen i brevet som kan føre til misforståelser. Det kan like gjerne være lesbarheten av det som står der, eller en kombinasjon av flere årsaker.

3.2.5 *Misvisende overskrift*

Det er også et eksempel i NAVs brev på tekst som er plassert under en misvisende overskrift. Det har med struktur å gjøre. Det gjelder informasjonen om hvilke valgmuligheter foreldrene har dersom far ikke fyller vilkårene for fedrekvote. Overskriften handler imidlertid om noe helt annet. I

³¹ Hellspong og Ledin. (2008)

³² James (2007)

overskriften står det at far må fremme eget krav. Det gis informasjon om fremgangsmåten for å gjøre det. Deretter kommer plutselig mer informasjon om noe helt annet, som ikke samsvarer med overskriften. Det vises til informasjonen om at far enten kan opparbeide seg rett til fedrekvote mens mor mottar foreldrepenger, alternativt at mor kan søke om å få fedrekvoten overført til seg. Denne informasjonen finnes skjult under en misvisende overskrift. Dette burde ha stått i et eget avsnitt med en overskrift som samsvarer med teksten- for eksempel «**Ikke rett til fedrekvote?**». Det mangler altså en overskrift i NAVS brev.

3.2.6 Konklusjon – struktur

Det er ikke innlysende at det er strukturen i brevet som fører til misforståelser, jf. vurderingene ovenfor. Strukturen i NAVs brev kan imidlertid bidra til at det er vanskelig å finne frem til den viktige informasjonen og handle på grunnlag av den. Følgelig er heller ikke strukturen fullt ut i samsvar med klarspråk.³³ Vi foreslår å strukturere brevet med tanke på å fremheve de viktigste opplysningene om fedrekvote og hva far må gjøre for å ta ut fedrekvoten. For øvrig viser vi til vårt forslag til nytt brev og nærmere begrunnelse for hvordan vi har valgt å sette det opp.

3.3 Utforming – Elocutio

3.3.1 Innledning

Måten det informeres på er svært viktig for forståelsen. Hvis man ikke klarer å fremstille informasjonen på en forståelig måte, hjelper det ikke hvor mange gode argumenter man har.

Formålet med NAVs brev er at så mange fedre som mulig forstår informasjonen i brevet og følgelig benytter seg av retten til å ta ut fedrekvote. Den viktigste informasjonen må være fremtredende og lett å både finne frem til, og må være lett å forstå og handle på grunnlag av- dvs. brevet må være skrevet i klarspråk.³⁴ Det handler ikke bare om struktur, men også om lesbarhet.

Her vil vi også vurdere hvordan nødvendig informasjon formidles i lys av Språkrådets³⁵ tilnærming til kommunikasjon som bl.a. setter leseren først, fokuserer på handling, gjør dokumentene mer etterrettelige og fører til en bedre opplevelse for mottakeren.

3.3.2 Stil og tone

Stil og tone har mye å si for hvor lettlest brevet er, og om mottakerne av brevet opplever at informasjonen gjelder dem. I boken «Vägar genom texten» fremheves også at måten man henvender seg til leseren på, bidrar til å skape enten nærhet eller avstand.³⁶ Ved å bruke du-form lykkes NAV med å skape et inntrykk av å veilede fedrene direkte i brevet. Det er positivt. Ved bruk av du-formen

³³ Språkrådet – DIFI - Klarspråk- klart språk i staten (2010).

³⁴ Språkrådet – DIFI - Klarspråk- klart språk i staten (2010).

³⁵ Språkrådet – DIFI - Klarspråk- klart språk i staten (2010).

³⁶ Hellspong og Ledin (2008)

på denne måten, informeres far om hva han må gjøre. Det er følgelig også et fokus på handling når informasjonen formidles på denne måten. Det er i samsvar med klarspråk.³⁷

I overskriften til brevet omtales derimot far i tredjeperson: «*viktig informasjon til far om foreldrepenger*». Overskriften i et brev er viktig, fordi hvordan man henvender seg til leseren, signaliserer hvilken relasjon det er mellom avsenderen og mottakeren av brevet.

I NAVs brev skaper følgelig overskriften avstand, og det ødelegger noe av effekten av nærhet som skapes i teksten ved å bruke du- og deg-form. Vi mener det ville være en fordel om NAV allerede i overskriften etablerer nærhet til den enkelte far, fordi de da lettere vil nå frem til ham. Brevet angår ham mer når det er stilet til ham som person; «*...til deg som far..*» James understreker også betydningen for lesbarhet og flyt i teksten, at man er konsekvent med hensyn til valg av stil og tone i dokumentet.³⁸ Hvis ikke, kan det skape forvirring med den følge at leseren blir distraheret og dermed tas også fokus vekk fra innholdet i brevet.

I avsnittet vedrørende fristen for å søke om utsettelse, benytter NAV et eksempel: «*Hvis du søker senere vil du miste dager. Søker du for eksempel fem dager for sent mister du fem dager av fedrekvoten. Søker du tre uker for sent mister du tre uker.*»

Bruk av eksempler et velkjent og effektivt retorisk virkemiddel, se for eksempel «Retorik der flytter stemmer»³⁹. Man skulle tro at dette ville ha forhindre fristoversittelser, for det tydelig og god informasjon som isolert sett burde bli forstått. Fedrene som klager har imidlertid ikke skjønt når de må søke og konsekvensen av å søke for sent. Vi viser til vår undersøkelse av et utvalg av klagesakene.

3.3.3 Tvetydighet

Som vi har vist eksempler på under vår gjennomgang av Kjernebudskapstesten i innholdsdelene av analysen, er det en del tvetydigheter i NAVs brev. Det gjelder også for opplysningen om frister for å søke fedrekvote: «*Du kan søke ca tre måneder før du ønsker fedrekvoten. Skal du søke om utsettelse av fedrekvoten, gjelder det annen frist, se ovenfor.*»

Det oppgitte tidspunktet for når det kan søkes om fedrekvote er tvetydig, for det er uklart om det dreier seg om en adgang til å søke eller om det er en frist som må overholdes. Det vises til at det på den ene siden ut i fra ordlyden, kan oppfattes som en adgang til å søke tre måneder før ønsket uttak, mens det på den annen side, opplyses i neste setning at det gjelder «*en annen frist*» for å søke utsettelse. Det hadde vært en fordel å unngå slik tvetydighet.

Det kan også være en mulighet for at opplysningen om en frist på tre måneder kan misforstås, slik at fedrene tror at de kan vente med å søke til tre måneder før de ønsker å ta ut fedrekvoten, og at dette gjelder helt frem til barnet er tre år eller tre år etter adopsjon. Vi har ikke holdepunkter i klagesakene for å anta at det forholder seg slik, men holder muligheten åpen, for det er et faktum at mange fedre

³⁷ Språkrådet – DIFI - Klarspråk- klart språk i staten (2010).

³⁸ James (2007)

³⁹ Jørgensen, Charlotte, Christian Kock og Lone Rørbech. (2011). Retorik der flytter stemmer.

misforstår brevet. Årsakene til eventuelle misforståelser i denne henseende kan være sammensatt. Det er trolig at fagspråk-terminologi kan være en medvirkende årsak. Det kommer vi tilbake til under avsnittet om skrift, språk og layout.

Et annet eksempel på tvetydighet, er ordene «krav» og «søknad» som benyttes om samme forhold. NAVs bruk av formuleringen «*sette fram eget krav*» og «*sende inn egen søknad*» om samme handling, er tvetydig.

Bruken av formuleringen «*sette fram eget krav*» er juridisk riktigere, fordi far har en *rettighet*. Ulempen med en slik språkbruk, er imidlertid for det første at brevet virker mer formelt. Det skaper avstand. Samtidig kan en slik språkbruk være misvisende, fordi far kanskje da ikke skjønner at det kan komme et avslag, hvis han for eksempel fremmer kravet for sent. Det vises til at en språklig forståelse av ordet «*krav*», kan gi inntrykk av at det eneste man trenger å gjøre, er å kreve sin rett, og automatisk få det man krever. Vi mener derfor at det er bedre å benytte ordet «*søknad*». Det er litt mer uformelt, og alle fedrene forstår at de får innvilget søknaden dersom de oppfyller vilkårene for fedrekvote.

For øvrig viser vi til hva vi har skrevet ovenfor i innholdsdelene i analysen, vedrørende fordelene ved å bruke samme begreper der det er mulig.

3.3.4 Skrift, språk, layout.

Skrifttype, skriftstørrelse, hva slags overskrifter teksten har, og «luft» mellom avsnitt og deler av teksten som bør fremheves, har også mye å si for hvor lettlest teksten er. Det har med layout å gjøre. NAVs brev skrives ut i en skrifttype som er vanskelig å lese.⁴⁰ Det ville være en fordel med overskrifter markert med fet skrift. I utskriften vi har av brevet, er alle overskriftene, unntatt hovedoverskriften, i uthevet skrift. Overskriftene i NAVs brev er i blokkbokstaver. Det gir et ryddig inntrykk. Avsnittene i vår utskrift er også tydelig skilt fra hverandre med passende avstand mellom hvert avsnitt. Skriftstørrelsen i brevet vi har analysert er standard størrelse og lett å lese. Bruken av kulepunkter deler også inn teksten på en måte som gjør den lettlest.

Videre er det ikke mye å si på språket. Det benyttes for det meste korte setninger uten bruk av passiv-konstruksjoner, og det er heller ikke mye bruk av substantiver. NAV benytter mest setninger med verb, som er lett å lese. Det er få tunge setninger i brevet, bortsett fra benevnelsen på skjemaene det vises til flere steder i teksten. Et unntak er også setningen «*Årsaken til at du må søke om utsettelse av fedrekvoten er at fellesperioden og ukene med fedrekvote regnes som en sammenhengende periode.*» Det er en kommafeil i setningen som gjør den tunglest. Kommafeilene i NAVs brev skyldes at det ikke er satt komma etter leddsetninger.⁴¹ Kommafeil forekommer også i andre setninger, som for eksempel: «*Hvis du søker senere vil du miste dager.*» Et tredje eksempel på kommafeil, er

⁴⁰ Brevet med informasjon til fedrene, skrives ut i et dataprogram uten fet skrift i overskriftene og uten «luft» mellom, slik at hele teksten er sammenhengende uten avsnitt. Den vedlagte utskriften vi har analysert, er ikke skrevet ut i nevnte dataprogram. Det fremgår derfor ikke av vedlegget hvordan teksten i NAVS utskrifter ser ut.

⁴¹ Vinje, Finn-Erik (2008) *Skriveregler*.

følgende setning i samme avsnitt: «*Søker du for eksempel fem dager for sent mister du fem dager av fedrekvoten.*» Når komma mangler, blir setningene litt tyngre å lese.

Hovedinntrykket er likevel at språket i NAVs brev for det meste er lettlest⁴² og at bruk av faguttrykk er begrenset til det som er nødvendig. Det gjelder spesielt ord og uttrykk som er knyttet til regelverket på området, og som kan vanskeliggjøre forståelsen av brevet. Det gjelder ord som «*foreldrepenger*», «*fellesperiode*», «*fedrekvote*». Begrepene er godt forklart i NAVs brev. Likevel forsømmer fedrene fristen for å søke utsettelse i tide. Det kan ha med *helhetsforståelsen* å gjøre. Det er mye som henger sammen som det ikke er lett å få øye på. Det hjelper ikke å ha en vag oppfatning om hva disse begrepene betyr, uten også å forstå at det er strengt definerte juridiske begreper (fagterminologi) som det knytter seg rettigheter til, såfremt bestemte vilkår er oppfylt. Det finnes et komplisert regelverk godt skjult bak informasjonen i NAVs brev. Det er ingen henvisninger til regelverket i brevet, og det ville nok også ha vanskeliggjort forståelsen i enda større grad, fordi regelverket er komplisert og finnes heller ikke i bare ett dokument. Det meste står i loven, mens viktige frister er oppgitt i et rundskriv og eventuelt andre steder. I tillegg kan det være problematisk at informasjon om siste frist for å søke utsettelse, er skrevet i et annet dokument, jf. at datoen for siste dag i fellesperioden er oppgitt i mors vedtak. I NAVs brev vises det til mors vedtak i denne henseende. Det kan gjøre informasjonen i fars brev litt abstrakt og vanskelig å forstå. Når det gjelder henvisningen til mors vedtak, vises det altså til informasjon et annet sted som ikke blir opplyst i brevet til far. Begge deler handler om «*intertekstualitet*» som vi har nevnt tidligere. Kanskje kunne man vurdere å skrive inn datoen for siste dag av fellesperioden også i fars brev, for å gjøre informasjonen litt lettere tilgjengelig. Eventuelt må man på annen måte tydeliggjøre det helt sentrale - at far mister fedrekvoten dersom han ikke søker innen fristen. På den måten vil han få en oppfordring til å finne ut hvilken dato det gjelder.

3.3.5 Konklusjon – utforming

Etter vår oppfatning er det mye bra i NAVs brev når det gjelder utformingen. Vi mener imidlertid at brevet er for langt, og det er for mye tvetydig og uklar informasjon i brevet. Videre bør skrifttypen og avsnittene være slik som i utskriften vi har analysert, for med bare lys grå skrift på både tekst og overskrifter, uten luft mellom avsnittene, blir det vanskelig å fremheve viktig informasjon. Hovedoverskriften burde ha vært i fet skrift. Det er den heller ikke i vår utskrift. Det er forbedringspotensial også når det gjelder språk, stil og tone.

⁴² Vi har lagt inn teksten i www.skriftlig.no/likes-kalkulator, der man kan teste lesbarheten til tekster. (Jo lavere score, desto enklere språk). Brevet til NAV fikk score 34, som tilsvarer «lettlest, som skjønnlitteratur eller ukeblader» (score 30-40).

3.4 Hovedkonklusjon om funn i analysen

NAV's brev kan misforstås. Vi mener at forbedringspotensialet er å finne i både innholdet, struktur og utforming av brevet. Det er for mye overskuddsinformasjon, for mange tvetydigheter og det er fare for at informasjonen i de forskjellige avsnittene kan føre til misforståelser, fordi det er mange begreper og flere tidsperioder å forholde seg til. Det kan være fort gjort for en alminnelig leser uten innsikt i regelverket om fedrekvote, å blande sammen informasjon, og på den måten ikke oppfatte hva han må gjøre for å ivareta sine rettigheter. Det er videre et problem at mye av informasjonen i brevet bygger på informasjon som finnes andre steder, jf. det som er skrevet ovenfor om intertekstualitet. Viktig informasjon er ikke fremhevet godt nok. Det burde vært et større fokus på handling - slik at den informasjonen fedrene trenger for å vite hva de skal gjøre, burde fremstå som tydelig og stå høyt oppe i brevet. Det gjelder avsnittet om at far må søke på eget skjema og hva han må gjøre for å ikke miste fedrekvoten, hvis han ikke skal ta den ut i fellesperioden, dvs. han må søke utsettelse innen fristen. Tatt i betraktning at samtlige av klagesakene vi har gjennomgått, gjelder fristforsømmelse ved utsettelse av fedrekvoten, er ikke informasjonen i brevet tydelig nok.

I det følgende vil vi foreslå hva som skal til for å forbedre brevet. Vi vil også begrunne hvorfor vi mener det.

4. Drøfting

Før vi forsøker å svare på problemstillingen, vil vi drøfte noen dilemmaer og problemstillinger NAV må forholde seg til.

4.1 Flere mulige løsninger

Det er flere forhold som påvirker NAVs informasjon til far og påfølgende klager, og det er også flere måter å tenke seg hvordan problemet eventuelt kan løses.

1. En mulighet er å endre loven eller lempe på praktiseringen, slik at far ikke er bundet opp til å søke innen utløpet av fellesperioden. Man kan tenke seg at det er tilstrekkelig at han tar ut fedrekvoten før barnet fyller 3 år. NAV har for en tid tilbake meldt inn til Barne- likestillings- og inkluderingsdepartementet et ønske om å forenkle regelverket⁴³.
2. Et nytt brev til far, der informasjonen om reglene og hva han må gjøre på hvilke tidspunkter, går tidligere fram. Kanskje bør dette brevet være uten navn og fødselsnummer på. I så fall unngår man at han oppfatter det som han allerede er ”innrullert” i NAV.
3. La far og mor søke på samme skjema i stedet for at de må søke i to omganger
4. Slutte å sende eget brev til far. Mor får i dag ikke noe eget brev om sine rettigheter, hun må selv finne ut hva hun har krav på og hvilke frister hun må overholde.

4.2 Statlig kommunikasjonspolitikk

NAV må også ta stilling til retningslinjene for statlig kommunikasjonspolitikk⁴⁴ og hva det innebærer for dem. Målene for den statlige kommunikasjonspolitikken er at innbyggerne skal

- få korrekt og klar informasjon om sine rettigheter, plikter og muligheter
- ha tilgang til informasjon om statens virksomhet
- inviteres til å delta i utformingen av politikk, ordninger og tjenester

Når det gjelder fedrekvote, kan man spørre seg om NAV overholder det første kulepunktet, i og med at det er såpass mange som klager og begrunner det med at de ikke har forstått informasjonen. På den annen side (jf punkt 4, første kulepunkt): Mødrene får ikke eget brev om at de har rett til fødselspenger. De finner dette ut på egen hånd, og det er bare et fåtall som klager. Dermed blir det også et spørsmål om hva som er «korrekt og klar informasjon». Det er ikke nødvendigvis gitt at statlig forvaltning er nødt til å sende ut personlige brev for at informasjonen skal nå fram.

⁴³ Kilde: Grethe Børshem, direktør for NAV Klageinstans

⁴⁴ http://www.regjeringen.no/upload/FAD/Vedlegg/Informasjonspolitikk/Statens_kom_pol_web.pdf

4.3 Uklar informasjon

Når vi har gått gjennom brevet, er det flere ting som er uklart for oss – til tross for at vi har forsøkt å finne svar på uklarhetene ved å gå til flere kilder: i første rekke nav.no, men også Lovdata og Rettskildene (som ligger på nav.no).

Vi har, som nevnt i analysen, for eksempel ikke klart å finne ut:

1. Fristen for når far må søke om fedrekvote.
2. Hvordan fedrekvoten kan overføres til mor

I brevet fra NAV til far står det at hvis far ikke har rett til fedrekvote, kan den overføres til mor. Det står ikke noe om hvordan, altså hva far eller mor eventuelt må gjøre. Og på nav.no står det ikke at den «kan overføres», det står at den «overføres».

Med tanke på at lesere av brevet til far oppfordres til å lese mer på nav.no, må NAV sørge for

- a) at det er tilstrekkelig og god informasjon på nav.no, slik at det som ikke står i brevet framgår tydelig på nettet.
- b) at tekstene har likt meningsinnhold. Til tross for at det er meningen at den ene teksten skal utfylle den andre, skaper det på enkelte områder forvirring og usikkerhet fordi man ikke finner den informasjonen man leter etter, og fordi ordlyden ikke er lik.

Når det gjelder frister for å søke om fedrekvote og utsettelse, har vi for øvrig ikke funnet informasjon om dette i lovverket, bare i NAVs rundskriv.

5. Anbefalinger

Vi har nå sett på NAVs brev til fedre, i lys av blant annet klagesakene fra fedre som søker for sent om fedrekvote/utsettelse. Med tanke på hva vi har kommet fram til i analysen, vil vi forsøke å svare på vår problemstilling:

Kan NAVs brev til far med informasjon om fedrekvote forårsake misforståelser?

Hva kan i så fall gjøres for å forbedre brevet?

Gjennom denne oppgaven mener vi å konkludere med at NAVs informasjonsbrev kan forårsake misforståelser. Brevet kan dermed bidra til at fedrene ikke oppfatter hva de må gjøre for å få benyttet seg av fedrekvoten. Vi tror et alternativt brev kan redusere antall klager fra fedre. I vårt forslag har vi antatt at det er mulig å sende ut brev som ikke er avhengig av NAVs datasystemer når det gjelder skrifttyper og overskrifter, dersom brevene sendes uten fødselsnummer.

Vårt brev er kortere enn NAVs, og enda mer lettlest⁴⁵. Det får også plass på én side (brevet er vedlagt i sin helhet bakerst i oppgaven), hvis man snauer litt ned på margene i topp og bunn. Vi foreslår å starte slik:

OM FEDREKVOTE

TIL DEG SOM ER BLITT FAR

Fedrekvote er den delen av foreldrepengeperioden som er forbeholdt far. Det betyr at du i utgangspunktet har rett til 12 ukers permisjon med lønn for å være hjemme med barnet. Disse ukene kommer i tillegg til de to ukene du har krav på rett etter at barnet er født.

DU MÅ SØKE PÅ EGET SKJEMA

For å benytte deg av fedrekvoten, **må du søke på et eget skjema** som du finner på nav.no. Her skal du skrive når du ønsker å ta ut ukene dine, og så må du sørge for at arbeidsgiveren din sender opplysninger til NAV om lønns- og ansettelsesforhold.

Her henvender vi oss rett til far og forteller straks hva fedrekvote er. For å unngå forvirring, skriver vi samtidig at fedrekvoten kommer i tillegg til de to første ukene.

Så går vi direkte til det som angår alle som har rett til fedrekvote: at de må søke på eget skjema og sørge for at arbeidsgiver sender det som trengs. Herfra går vi rett på informasjonen om hva fedrekvoten innebærer, samtidig som vi forklarer begrepene:

⁴⁵ På www.skriftlig.no/lik-kalkulator, scoret vårt brev 30 poeng, det vil si at den er å regne i grenselandet mellom «veldig lettlest, som barnebøker» (<30) og «lettlest, som skjønnlitteratur eller ukeblader» (30-40). NAVs brev scoret 34.

FORELDREPENGEPERIODEN OG FELLESPERIODEN

Foreldrepengeperioden er totalt på 47 uker med 100 prosent permisjon (eller 57 uker med 80 prosent permisjon). De 47 ukene fordeler seg slik:

- 9 uker er forbeholdt mor (3 uker før fødselen og 6 uker etter fødselen)
- 12 uker er forbeholdt far (fedrekvote)

Resten (26 uker) er det som heter **fellesperioden**, som dere kan fordele slik dere ønsker. Det stilles visse aktivitetskrav til mor hvis du er hjemme i fellesperioden. Du finner mer om dette på nav.no. Der ser du også hvilke regler som gjelder ved adopsjon.

De fleste velger å ta ut **fedrekvoten** etter fellesperioden, men det er stor fleksibilitet med hensyn til når og på hvilken måte du kan ta ut fedrekvoten. Du kan dele den opp i flere perioder, du kan kombinere den med arbeid, eller du kan søke om å utsette den. Merk at fedrekvoten uansett må være tatt ut før barnet fyller 3 år.

Vi forteller også hvor lang den totale foreldrepengeperioden er. Dette er relevant informasjon som far ikke får vite i brevet fra NAV. Det gjør det også mulig for ham å regne ut når han må søke om fedrekvote – og eventuell utsettelse.

Vi har tatt med én setning som erstatter NAV-brevets 7 kulepunkter om kravene som stilles til mor hvis far benytter seg av fellesperioden. Vi har også tatt med én setning om adopsjon. Reglene og permisjonstid m.m. for adopsjon er litt annerledes enn ved fødsel. Mor har for eksempel ingen forbeholdte uker. Vi mener det er tilstrekkelig å opplyse om at det finnes andre regler ved adopsjon, også med tanke på at i løpet av en adopsjonsprosess vil foreldrene sannsynligvis være kjent med reglene for foreldrepenger.

Med tanke på alle fedrene som ikke forstår at de må søke om utsettelse, og som kanskje heller ikke forstår at fellesperioden kan være over selv om mor fortsatt er hjemme, har vi valgt å både ha en egen overskrift om dette, i tillegg til et uthevet felt. Vi foreslår gult, som er lett å få øye på, men også en ramme vil gjøre det synlig for far at det er noe som er viktig å lese.

HUSK Å SØKE OM UTSETTELSE INNEN FRISTEN

Hvis du ikke vil starte fedrekvoten umiddelbart etter fellesperiodens siste dag, må du søke NAV om utsettelse innen siste dag av fellesperioden. Datoen finner du i vedtaksbrevet til mor.

Hvis du ikke søker innen fristen, mister du fedrekvoten.

Eksempel på når du må søke om utsettelse:

Ofte er det mor som er hjemme med barnet i fellesperioden, mens far tar ut fedrekvoten de siste 12 ukene av foreldrepengeperioden. Fedrekvoten begynner automatisk dagen etter siste dag av fellesperioden, hvis du ikke har søkt om utsettelse. La oss si at siste dag av fellesperioden er 1. mars. Hvis mor for eksempel har fire ukers ferie til gode, slik at du ikke starter på fedrekvoten før 30. mars, så vil du miste 4 uker (fra 2. – 30. mars) hvis du ikke har søkt om utsettelse. Mange fedre har brent seg på dette. Husk derfor å søke om utsettelse innen fristen!

Under den siste overskriften har vi tatt med det vi mener er relevant informasjon og som NAVs brev har utelatt:

IKKE RETT TIL FEDREKVOTE?

Du har **ikke** opparbeidet deg rett til fedrekvote hvis:

- du ikke har vært i inntektsgivende arbeid i minst 6 av de 10 siste månedene før du starter på fedrekvoten.
- mor ikke har hatt inntektsgivende arbeid i minst 6 av de siste 10 månedene før fødselen
- du er for syk til å ta deg av barnet.
- mor er alene om omsorgen

Hvis du ikke har rett til fedrekvote, kan ukene overføres til moren.

Avslutningsvis har vi tatt med informasjon om hvor far kan finne mer informasjon, og i motsetning til NAV har vi også opplyst om at han kan svar på det han lurte på også på Facebook.

MER INFORMASJON OM FEDREKVOTE

Du kan lese mer om fedrekvote på nav.no/fedrekvote. Du kan også gå inn på Facebook/NAV Foreldrepenger, der kan du stille spørsmål og få svar på det du lurte på. NAV har også opprettet Foreldrepengetelefonen, som du når ved å ringe 55 55 33 33.

Som det går fram av avslutningen, vil vi også anbefale NAV å lage en hurtiglenke til informasjonen om fedrekvote. Det er en enkel sak å få til, og som kan spare far for ekstra bry. Men for at denne lenken skal fungere etter hensikten, vil vi (jf brukertesten i MEMU og intertekstualitet) oppfordre NAV til å forbedre informasjonen om fedrekvote på nav.no og å sørge for at den er utfyllende og stemmer overens med innholdet i brevet.

Vedlegg 1 - Kilder

Litteraturliste

- Andersen, Øivind. *I retorikkens hage*. (Oslo: Universitetsforlaget, 1995)
- Hellspong, Lennart og Per Ledin. *Vägar genom texten*. (Sverige: Studentlitteratur, 2008)
- James, Neil. *Writing at Work*. (Australia: Plain English Foundation, Allen & Unwin, 2007)
- Jørgensen, Charlotte, Christian Kock og Lone Rørbech. *Retorik der flytter stemmer*.
3.utg.(Sverige: Retorikforlaget AB, 2011)
- Språkrådet – DIFI. *"Klar, men aldri ferdig": En praktisk veileder i klarspråksarbeid*. 1.utg.
(2010: Språkrådet - DIFI)
- Vinje, Finn-Erik. *Skriveregler*. 8.utg.(Oslo: Aschehoug, 2008)

Tidsskrift

- MEMU, NAVs internblad. *Finner ikke fram på nav.no*. (2012, nr.2)

Nettsteder

- Barne- likestillings- og inkluderingsdepartementet (*Om kommende forslag til fedrekvote og fordeling av uker*). <http://www.regjeringen.no/nb/dep/bld/dok/regpubl/stmeld/2010-2011/meld-st-6-20102011/10.html?id=625781> (9. mars 2012)
- nav.no/Familie (*Om ny behandling av fedrekvotesaker*).
<http://www.nav.no/Familie/Svangerskap%2C+f%C3%B8dsel+og+adopsjon/NAV+%C3%A5pner+for+ny+behandling+av+fedrekvote-saker.287201.cms> (9. mars 2012)
- nav.no (*om fedrekvote*).
<http://www.nav.no/Familie/Svangerskap%2C+f%C3%B8dsel+og+adopsjon/Fedrekvote> (2. mars 2012)
- nav.no/Om NAV (*statistikk bruk av fedrekvote*).
<http://www.nav.no/Om+NAV/Tall+og+analyse/Familie+og+omsorg/Foreldrepenger>
(10. mars 2012)
- nav.no/Om NAV (*om foreldrepenger*)
<http://www.nav.no/Om+NAV/Tall+og+analyse/Familie+og+omsorg/Foreldrepenger>
(10. mars 2012)

nav.no/Rettskildene (*historikk og utvikling av fedrekvote*)

<http://www.nav.no/rettskildene/Rundskriv/Generell+del+-+Kapittel+14.183541.cms>

(11. mars 2012)

nav.no/Rettskildene (*regler for uttak av fedrekvote*)

<http://www.nav.no/rettskildene/Rundskriv/%C2%A7+14->

[12+Uttak+av+fedrekvote.147852.cms](http://www.nav.no/rettskildene/Rundskriv/%C2%A7+14-12+Uttak+av+fedrekvote.147852.cms) (2. mars 2012)

Regjeringen.no (*Bakgrunn og mål med fedrekvote*).

<http://www.regjeringen.no/nb/dep/bld/dok/regpubl/prop/2009-2010/Prop-80-L->

[2009-2010/2.html?id=594679](http://www.regjeringen.no/nb/dep/bld/dok/regpubl/prop/2009-2010/Prop-80-L-2009-2010/2.html?id=594679) (15. mars 2012)

Regjeringen.no (*Statens kommunikasjonspolitikk*)

http://www.regjeringen.no/upload/FAD/Vedlegg/Informasjonspolitik/Statens_kom_

[pol_web.pdf](http://www.regjeringen.no/upload/FAD/Vedlegg/Informasjonspolitik/Statens_kom_pol_web.pdf) (10. april 2012)

Skriftlig.no (*lesbarhetstest*) www.skriftlig.no/liks-kalkulator (16. mai 2012)

Språkrådet.no (*om Klarspråk*) <http://www.sprakrad.no/nb->

[no/Klarsprak/Diverse/Toppmeny5/Om-oss/](http://www.sprakrad.no/nb-no/Klarsprak/Diverse/Toppmeny5/Om-oss/) (18. mai 2012)

Språkrådet.no («*Sjekkliste for skribenter*») www.sprakradet.no/nb-

[NO/Klarsprak/sprakhjelp/Skriverad/Sjekkliste-for-skribenter/](http://www.sprakradet.no/nb-no/Klarsprak/sprakhjelp/Skriverad/Sjekkliste-for-skribenter/) (18. mai 2012)

Andre kilder

Børsheim, Grethe, direktør, NAV Klageinstans

Bøvre, Ellen, Seksjon familieytelser i Arbeids- og velferdsdirektoratet

Haakon Hertzberg, Haakon, leder for Juridisk seksjon i Arbeids- og velferdsdirektoratet

Norum, Berit, Kommunikasjonsstaben i Arbeids- og velferdsdirektoratet

Alle samtaler med kildene ble gjort i februar og mars 2012

Vedlegg 2 - Oppsummering klagesaker fra far*(klagesakene er mottatt hos NAV Klageinstans i perioden august til desember 2011)*

Felles for sakene er at

- Alle har fått opplyst om seneste dato for å søke om utsettelse
- NAV begrunner alle avslagene med at de har gitt tilstrekkelig informasjon

	INFO I BREV BARE MOR	EGET BREV TIL FAR	KLAGERENS ANFØRSLER	MERKNADER	VISER TIL TEKST PÅ NAV.NO 8. sept -11
1		Ja	Skjema vanskelig å forstå, vanskelig arbeidssituasjon og manglende veiledning fra NAV. Derfor søkt for sent.		
2	Ja		Ikke forstått når han måtte søke.		
3		Ja	Ikke forstått når han måtte søke.		
4			Mener å ha blitt feilinformert, eller at det har skjedd en misforståelse - har ikke forstått hva han skulle gjøre.		
5		Ja	Ikke forstått selv hva han måtte gjøre, men stolte på en tredjeperson som forklarte det for ham. (en privatperson som han kjenner)		
6	Ja		Mener at han har fått mangelfull veiledning fra NAV, viser til at det kun ble sendt brev til mor. Anfører også at han mange ganger har vært i kontakt med NAV.		
7	Ja		Anfører at saken ikke er "realitetsbehandlet". Viser til folketrygdlovens formålsbestemmelse §1-1, hvor formålet er å gi alle økonomisk trygghet.		
8	Ja		Søkt om utsettelse av fedrekvote samtidig som det ble søkt om foreldrepenger til mor.	I dette avslaget skriver NAV at far ikke oppga tidspunkt for ønsket uttak av fedrekvote	
9	Ja		NAV har ikke oppfylt sin veiledningsplikt fordi de kun har sendt brev til mor. Han bodde ikke sammen med moren og fikk derfor ingen informasjon.		
10	Ja		NAV har ikke oppfylt sin veiledningsplikt fordi de kun har sendt brev til mor. Han bodde ikke sammen med moren og fikk derfor ingen informasjon.	NAV skriver i sitt avslag at far har fått eget vedtak_ ifm at han tok ut deler av fedrekvoten. Han søkte ikke utsettelse for resten av fedrekvoten., verken før eller etter fristen.	
11	Ja		Har mistet 23 dager av fedrekvoten. Vil		ja

			ha dem tilbake. Ble far for første gang i 2010 og har drøyd i det lengste med å bestemme seg for tidspunkt for uttak av fedrekvote. Mor har ikke informert ham.		
12	Ja		Mener han har fått for dårlig informasjon. Brevet til mor var ukjent for ham.		
13	Ja		Mener han fikk opplyst at det bare var 6 ukers fedrekvote og søkte bare om det. Han er klar over at det sto i vedtaksbrevet til mor, men er dyslektiker og mener det er urimelig at han skal tape uker pga sitt handicap. Han fikk opplyst på et møte med NAV om at han hadde krav på ti uker, og fikk ikke vite at det var noen frist. Søkte derfor for sent.		
14	Ja		Klager over mangelfull informasjon. Verken han eller arbgiver har fått med seg fristen, han trodde han kunne ta ut fedrekvote fram til barnet var tre år uten at det var en frist, fordi det ikke sto noe om når fristen var, mener han.	I informasjonsbrevet står det at det må søkes «før utløp av forrige utsettelsesperiode».	Ja
15	Ja		Ukjent for ham at han måtte sende egen søknad. Mener det var noe som ble innført våren 2011 og at han ikke har fått informasjon om reglene.	Datoen hans stemmer ikke. Riktig dato er 1.1.2007)	
16	Ja		Mener han ikke har mottatt nødvendig eller riktig informasjon for å kunne søke innen gitte tidsfrister. Oppfattet det som at det var tilstrekkelig å søke før barnet fylte 1 år.		
17	Ja		Mener informasjonen var uklar, at NAV skrev at han må søke innen «in maksdato», uten at han får beskjed om tidspunktet for maksdato. Forteller at barnet har vært sykt i flere perioder, og at mor ikke hadde lest vedtaket fra NAV fordi barnet var alvorlig sykt og hun hadde annet å tenke på.		
18	Ja		Mener han ikke har fått informasjon om at han måtte søke utsettelse. Dette ble ikke nevnt da han var i møte med NAV. Leste ikke vedtaksbrevet fra mor, kaos hjemme pga lekkasje. Han trodde også at de to første ukene etter fødselen inngikk i fedrekvoten. Mener også han var i kontakt med NAV og fikk feil informasjon.		Ja
19	Ja	Ja	Trodde han hadde søkt riktig, rotet bort papirene og dessuten hadde ikke arbeidsgiveren sendt inn dokumentasjon, for han hadde sluttet.		

Vedlegg 3 - NAVs brev til far

Navn
Gateadr
Postnr og sted

VIKTIG INFORMASJON TIL FAR OM FORELDREPENGER

Mor har fått innvilget foreldrepenger fra NAV. Samtidig med at vi sender vedtaksbrev til henne, sender vi dette brevet med viktig informasjon om foreldrepenger til deg som far.

Når både mor og far har rett til foreldrepenger er

- Ni uker forbeholdt mor
- 12 uker forbeholdt far (fedrekvoten)
- Resten av perioden er til fordeling mellom foreldrene (fellesperioden)

OM FEDREKVOTE

Som hovedregel kan du ikke overføre fedrekvoten til mor. Hvis du ikke benytter deg av den, faller den bort. Du kan ta ut fedrekvoten når som helst i fellesperioden unntatt i de seks første ukene etter fødselen. Disse ukene er forbeholdt mor av medisinske årsaker. Du kan velge å kombinere delvis uttak av fedrekvote med delvis arbeid eller du kan utsette fedrekvoten dersom du arbeider fulltid. Du kan benytte fedrekvoten helt fram til tre år etter at barnet er født eller adoptert.

HUSK Å SØKE OM UTSETTELSE AV FEDREKVOTEN INNEN FRISTEN

Hvis du velger å utsette fedrekvoten må du huske å sende søknaden om utsettelse til NAV innen fristen:

- Fristen er den siste dagen i felleperioden. Denne datoen finner du i mors vedtaksbrev om foreldrepenger.
- Hvis du søker senere vil du miste dager. Søker du for eksempel fem dager for sent mister du fem dager av fedrekvoten. Søker du tre uker for sent mister du tre uker.
- Du bruker skjemaet som heter *Utsettelse eller gradert uttak av foreldrepenger (fleksibelt uttak)* Dette skjemaet har nummer NAV 14-16.05

Årsaken til at du må søke om utsettelse av fedrekvoten er at fellesperioden og ukene med fedrekvote regnes som en sammenhengende periode. Hvis du ikke søker om utsettelse innen fristen, vil dagene fortsette å løpe selv om du ikke tar ut fedrekvoten.

DU MÅ SETTE FRAM EGET KRAV OM FEDREKVOTE

Du må sende inn egen søknad om fedrekvote til NAV. Du bruker skjemaet som heter *Søknad om foreldrepenger og fedrekvote*. Dette skjemaet har nummer NAV 14-05.09 ved fødsel og NAV 14-05.06 ved adopsjon. Du kan søke ca tre måneder før du ønsker fedrekvoten. Skal du søke om utsettelse av fedrekvoten, gjelder det annen frist, se ovenfor.

Dersom du ikke har rett til fedrekvote når mor starter sin periode med foreldrepenger, har dere to valg:

- Du kan benytte deg av muligheten til å opparbeide deg rett til fedrekvote mens mor mottar foreldrepenger.
- Mor kan søke om å få fedrekvoten overført til seg.

DU OG MOR KAN DELE FELLESPERIODEN

Du og mor kan fordele fellesperioden mellom dere. Når du skal ha foreldrepenger fra fellesperioden, stilles det krav til hva mor gjør. Hun må enten

- Være i jobb
- Ta offentlig utdanning på heltid
- Ta deltidsutdanning i kombinasjon med deltidsjobb som i sum blir heltid
- Være helt avhengig av hjelp til å ta seg av barnet på grunn av egen sykdom
- Være innlagt i helseinstitusjon
- Delta i introduksjonsprogram etter introduksjonsloven på heltid
- Delta i kvalifiseringsprogrammet på heltid

Når du søker om foreldrepenger som er fra fellesperioden, bruker du skjemaet som heter *Søknad om foreldrepenger og fedrekvote*. Dette skjemaet har nummer NAV 14-05.09 ved fødsel og NAV 14-05.06 ved adopsjon..

DU KAN LESE MER PÅ NAV.NO

På nav.no/familie kan du les mer om både fedrekvote og foreldrepenger. På [nav.no/Ditt ANV](http://nav.no/Ditt%20ANV) finner du utbetalingsdatoer og oversikt over alle utbetalinger du har fått fra oss.

Med vennlig hilsen

NAV

Vedlegg 4 - Kjernebudskapstest NAVs brev til far

Navn
Gateadr
Postnr og sted

↑ VIKTIG INFORMASJON TIL FAR OM FORELDREPENGER

X Mor har fått innvilget foreldrepenger fra NAV. Samtidig med at vi sender vedtaksbrev til henne, sender vi dette brevet med viktig informasjon om foreldrepenger til deg som far.

↑ Når både mor og far har rett til foreldrepenger er

- Ni uker forbeholdt mor
- 12 uker forbeholdt far (fedrekvoten)
- Resten av perioden er til fordeling mellom foreldrene (fellesperioden)

V OM FEDREKVOTE

V Som hovedregel kan du ikke overføre fedrekvoten til mor. Hvis du ikke benytter deg av den, faller den bort.

↑ Du kan ta ut fedrekvoten når som helst i fellesperioden unntatt i de seks første ukene etter fødselen.

↓ Disse ukene er forbeholdt mor av medisinske årsaker. Du kan velge å kombinere delvis uttak av fedrekvote med delvis arbeid eller du kan utsette fedrekvoten dersom du arbeider fulltid. Du kan benytte fedrekvoten helt fram til tre år etter at barnet er født eller adoptert.

V HUSK Å SØKE OM UTSETTELSE AV FEDREKVOTEN INNEN FRISTEN

V Hvis du velger å utsette fedrekvoten må du huske å sende søknaden om utsettelse til NAV innen fristen:

- **V** Fristen er den siste dagen i felleperioden. Denne datoen finner du i mors vedtaksbrev om foreldrepenger.
- **V** Hvis du søker senere vil du miste dager. Søker du for eksempel fem dager for sent mister du fem dager av fedrekvoten. Søker du tre uker for sent mister du tre uker.
- **X** Du bruker skjemaet som heter *Utsettelse eller gradert uttak av foreldrepenger (fleksibelt uttak)* Dette skjemaet har nummer NAV 14-16.05

? Årsaken til at du må søke om utsettelse av fedrekvoten er at fellesperioden og ukene med fedrekvote regnes som en sammenhengende periode.

V Hvis du ikke søker om utsettelse innen fristen, vil dagene fortsette å løpe selv om du ikke tar ut fedrekvoten.

V DU MÅ SETTE FRAM EGET KRAV OM FEDREKVOTE

V Du må sende inn egen søknad om fedrekvote til NAV. Du bruker skjemaet som heter *Søknad om foreldrepenger og fedrekvote*. Dette skjemaet har nummer NAV 14-05.09 ved fødsel og NAV 14-05.06 ved adopsjon.

? Du kan søke ca tre måneder før du ønsker fedrekvoten. Skal du søke om utsettelse av fedrekvoten, gjelder det annen frist, se ovenfor.

V Dersom du ikke har rett til fedrekvote når mor starter sin periode med foreldrepenger, har dere to valg:

- Du kan benytte deg av muligheten til å opparbeide deg rett til fedrekvote mens mor mottar foreldrepenger.
- Mor kan søke om å få fedrekvoten overført til seg.

V DU OG MOR KAN DELE FELLESPERIODEN

↓ Du og mor kan fordele fellesperioden mellom dere. Når du skal ha foreldrepenger fra fellesperioden, stilles det krav til hva mor gjør. Hun må enten

- Være i jobb
- Ta offentlig utdanning på heltid
- Ta deltidsutdanning i kombinasjon med deltidsjobb som i sum blir heltid
- Være helt avhengig av hjelp til å ta seg av barnet på grunn av egen sykdom
- Være innlagt i helseinstitusjon
- Delta i introduksjonsprogram etter introduksjonsloven på heltid
- Delta i kvalifiseringsprogrammet på heltid

X Når du søker om foreldrepenger som er fra fellesperioden, bruker du skjemaet som heter *Søknad om foreldrepenger og fedrekvote*. Dette skjemaet har nummer NAV 14-05.09 ved fødsel og NAV 14-05.06 ved adopsjon..

V DU KAN LESE MER PÅ NAV.NO

↓ På nav.no/familie kan du les mer om både fedrekvote og foreldrepenger. På [nav.no/Ditt ANV](http://nav.no/DittANV) finner du utbetalingsdatoer og oversikt over alle utbetalinger du har fått fra oss.

V Med vennlig hilsen

NAV

Vedlegg 5 – Anbefaling nytt brev til far

OM FEDREKVOTE

TIL DEG SOM ER BLITT FAR

Fedrekvote er den delen av foreldrepengeperioden som er forbeholdt far. Det betyr at du i utgangspunktet har rett til 12 ukers permisjon med lønn for å være hjemme med barnet. Disse ukene kommer i tillegg til de to ukene du har krav på rett etter at barnet er født.

DU MÅ SØKE PÅ EGET SKJEMA

For å benytte deg av fedrekvoten, **må du søke på et eget skjema** som du finner på nav.no. Her skal du skrive når du ønsker å ta ut ukene dine, og så må du sørge for at arbeidsgiveren din sender opplysninger til NAV om lønns- og ansettelsesforhold.

FORELDREPENGEPERIODEN OG FELLESPERIODEN

Foreldrepengeperioden er totalt på 47 uker med 100 prosent permisjon (eller 57 uker med 80 prosent permisjon). De 47 ukene fordeler seg slik:

- 9 uker er forbeholdt mor (3 uker før fødselen og 6 uker etter fødselen)
- 12 uker er forbeholdt far (fedrekvote)

Resten (26 uker) er det som heter **fellesperioden**, som dere kan fordele slik dere ønsker. Det stilles visse aktivitetskrav til mor hvis du er hjemme i fellesperioden. Du finner mer om dette på nav.no. Der ser du også hvilke regler som gjelder ved adopsjon.

De fleste velger å ta ut **fedrekvoten** etter fellesperioden, men det er stor fleksibilitet med hensyn til når og på hvilken måte du kan ta ut fedrekvoten. Du kan dele den opp i flere perioder, du kan kombinere den med arbeid, eller du kan søke om å utsette den. Merk at fedrekvoten uansett må være tatt ut før barnet fyller 3 år.

HUSK Å SØKE OM UTSETTELSE INNEN FRISTEN

Hvis du ikke vil starte fedrekvoten umiddelbart etter fellesperiodens siste dag, må du søke NAV om utsettelse innen siste dag av fellesperioden. Datoen finner du i vedtaksbrevet til mor.

Hvis du ikke søker innen fristen, mister du fedrekvoten.

Eksempel på når du må søke om utsettelse:

Ofte er det mor som er hjemme med barnet i fellesperioden, mens far tar ut fedrekvoten de siste 12 ukene av foreldrepengeperioden. Fedrekvoten begynner automatisk dagen etter siste dag av fellesperioden, hvis du ikke har søkt om utsettelse. La oss si at siste dag av fellesperioden er 1. mars. Hvis mor for eksempel har fire ukers ferie til gode, slik at du ikke starter på fedrekvoten før 30. mars, så vil du miste 4 uker (fra 2. – 30 mars) hvis du ikke har søkt om utsettelse. Mange fedre har brent seg på dette. Husk derfor å søke om utsettelse innen fristen!

IKKE RETT TIL FEDREKVOTE?

Du har **ikke** opparbeidet deg rett til fedrekvote hvis:

- du ikke har vært i inntektsgivende arbeid i minst 6 av de 10 siste månedene før du starter på fedrekvoten.
- mor ikke har hatt inntektsgivende arbeid i minst 6 av de siste 10 månedene før fødselen
- du er for syk til å ta deg av barnet. Da kan du søke om å få utsatt fedrekvoten eller overføre den til mor
- mor er alene om omsorgen

Hvis du ikke har rett til fedrekvote, kan ukene overføres til moren.

MER INFORMASJON OM FEDREKVOTE

Du kan lese mer om fedrekvote på nav.no/fedrekvote. Du kan også gå inn på Facebook/NAV Foreldrepenger, der kan du stille spørsmål og få svar på det du lurer på. NAV har også opprettet Foreldrepengetelefonen, som du når ved å ringe 55 55 33 33